

Til Justis- og beredskapsdepartementet

Innspill fra Sentralt ungdomsråd til NOU 2022: 21 Strafferettslig vern av den seksuelle selvbestemmelsesretten

SUR vil i dette høringsvaret komme med sine innspill til NOU 2022: 21.

Sentralt ungdomsråd i Oslo (SUR) er et offisielt høringsorgan for bystyret og byrådet i Oslo kommune på vegne av ungdom under 19 år. SUR består av én representant fra hvert av de lokale ungdomsrådene. SUR er en stemme for barn og unge i Oslo, og har som mål å fremme de unge i Oslo sine perspektiver både lokalt og nasjonalt. Denne høringsaken ble behandlet i rådsmøtet 14.03.23 og 11.04.23.

1. Våre innspill

1.1. Innledende bemerkning

Seksualitet er for mange en stor del av egen identitet. For oss unge er det spesielt viktig, da spørsmål om seksualitet former hvordan vi er som personer. Spørsmål knyttet til seksualitet påvirker store deler av livet, også vårt syn på andre og oss selv. Derfor er det særlig viktig for oss unge å ha seksuell frihet, men enda viktigere er det at vi har et rettssystem og lovverk som beskytter seksualiteten vår, spesielt i ungdomsårene.

1.2. Senking av seksuell lavalder

Et av forslagene i utredningen til straffelovrådet tar til orde for å senke den seksuelle lavalderen med ett år, fra 16 år til 15 år. SUR bekymrer seg for hva dette vil bety i praksis. Ungdata-undersøkelser fra de siste årene viser til at omtrent hver femte ungdom under 16 år har hatt samleie. Dette kan tolkes som at disse er modne nok til å kunne utforske sin egen seksualitet, men majoriteten av de under 16 år er ikke klare for å ta dette valget. De under 16 år vil, etter vår syn, fortsatt trenge rettslig beskyttelse mot uønsket seksuell oppmerksomhet. Mange 15-åringer er ikke modne nok, og de aller fleste har ikke rukket å bli kjent med sin egen seksualitet. Ett år har mye å si for hvordan ungdom opplever seg selv og andre, ett år kan endre drastisk våre tanker om seksualitet og hvordan vi opplever seksuelle handlinger. Dagens bestemmelse gir beskyttelse til ungdom under seksuell lavalder mot overgrep og uønsket seksuell oppmerksomhet. Vi i SUR bekymrer oss for at det å senke den seksuelle lavalderen vil gi økt sexpress blant

unge, særlig jenter og de som faller bort fra kjønnsnormene i dag. Sentralt ungdomsråd kan derfor ikke stille seg bak senking av den seksuelle lavalderen, selv om det kun er foreslått å senke den med ett år. Straffelovrådet bruker Danmark og Sverige som eksempel, der den seksuelle lavalderen er 15 år, men per dags dato finnes det ingen rettsenhet på dette feltet i de nordiske landene. Om en vil minske den seksuelle lavalderen for å ivareta dem under 16 år som er modne nok til å ta avgjørelser om seksualitet, er det eksisterende regelverk som gjør at en ikke straffes dersom begge parter er jevnbyrdige i alder. Det nye forslaget gjør det ikke enklere for de som ønsker å utforske egen seksualitet å gjøre det. Vårt syn er at endringen kun gjør det for eldre og mer erfarne mennesker å utnytte ungdommer. Sentralt ungdomsråd mener at noens seksuell frihet ikke kan komme på bekostning av majoritetens behov for beskyttelse.

1.3. Avkriminalisering av søskenincest

Videre foreslår straffelovrådet å avkriminalisere søskenincest. Utvalget argumenterer for at en skal straffes for utnyttelse eller overgrep mellom søsken, men ikke alene på grunn av søskenrelasjon. Utvalget argumenterer for at det ikke finnes et like skjevt maktforhold mellom søsken som det gjør mellom barn og foreldre, og tar derfor til orde for avkriminalisering av søskenincest. Dette er vi sterkt uenige i. Ofte vil søskenrelasjoner tilsi forskjell i alder eller kjønn, samt andre faktorer som gir en part mindre makt enn den andre. Denne maktskjevheten er å finne i mange søskenforhold, selv om det er et fåtall ganger der søskenincest forekommer. Derfor mener Sentralt ungdomsråd at forbudet mot søskenincest burde opprettholdes, fordi den beskytter de som kan komme i ubehagelige situasjoner der en av søsknene opplever avmakt overfor den andre parten. Selv om det finnes andre lovverk som beskytter individet fra overgrep og utnyttelse, det være fra søsken eller andre personer, mener SUR at en presisering gjennom forbud mot søskenincest må være på plass.

1.4. Oppheving av sexkjøpsloven

Straffelovrådet foreslår å oppheve sexkjøpsloven. Vi i SUR er svært kritiske til forslaget. Forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester har redusert og begrenset omfanget av prostitusjon i Norge. Lovverket er en avskrekkende faktor for både salg og kjøp, og forbudet er med å verne særlig unge kvinner og papirløse flyktninger. SUR er sterkt bekymret for at oppheving av sexkjøpsloven vil føre til et større prostitusjonsmarked. Vi er også bekymret for at det igjen vil føre til et mer negativt kvinnesyn i samfunnet generelt, da det i hovedsak er kvinner som ender opp som prostituerte. Seksuell trakassering og voldtekt er allerede store problemer i det norske samfunnet, og går særlig utover unge jenter. Disse problemene kan komme til å øke ytterligere etter en eventuell avkriminalisering av sexkjøp. Sexarbeid er i stor grad kjønnsbasert, da det er kvinner som er den store majoriteten av prostituerte. Kvinners seksualitet har i flere århundrer blitt sett ned på, og det er fremdeles noen som ser på kvinnekroppen som en kjøp- og salgsvare.

Ideen om at det finnes noen sexarbeidere som selger kroppen sin frivillig kan ikke rettferdiggjøre opphevingen av sexkjøpsloven. Majoriteten av de som ender opp som prostituerte, tvinges inn i denne typen arbeid, enten det er et nettverk av bakmenn bak eller av økonomiske grunner. SUR mener at lowerket skal verne om de prostituerte og forebygge negativt kvinnesyn, og da må dagens lowerk bestå og styrkes.

1.4. Endringer i voldtektsbestemmelsen

Rådet foreslår å forbedre dagens regelverk rundt voldtekt, ved en endring i lowerket som kriminaliserer seksuell omgang der hvor en av partene gir uttrykk for at de ikke vil det. SUR anser dette som en positiv lovendring, da endringen vil kunne føre til at flere overgrep blir anmeldt og dømt. Vi mener imidlertid at det nye lovforslaget ikke er tilstrekkelig. En svensk studie viser at omkring 70 % av de som utsettes for overgrep, fryser i situasjonen og gjør som regel ikke fysisk motstand. Slik vi forstår NOU-en vil det nye lovforslaget ikke regne dette som overgrep, da forslaget sier at en må gjøre tydelig motstand eller si nei for at det skal regnes som overgrep. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress kom nylig med en rapport som viste at 1 av 4 jenter blir voldtatt i løpet av livet. Videre er det også et utbredt problem at voldtektssaker ikke blir anmeldt eller henlagt. Hele to tredjedeler av anmeldte voldtektssaker henlegges av politiet. Dette viser tydelig at dagens lowerk svikter. Det er helt avgjørende å få på plass tiltak som kan bedre situasjonen. SUR mener at en samtykkelov som krever at initiativtakende part sikrer at den andre part har samtykket vil være et stort steg i riktig retning. På den måten sikrer en frivillighet fra den mindre pågående parten, og sikrer at samtykke foreligger på forhånd. En slik samtykkelov vil hindre at noen blir presset eller tvunget til seksuell aktivitet mot sin vilje. SUR mener at en slik samtykkelov også vil bidra til å endre holdninger og normer rundt sex, ved å sette fokus på betydningen av frivillighet og respekt i seksuelle relasjoner. Vi i SUR ser viktigheten av å få på plass en reell samtykkelov, og vi mener at den bør utformes på måten som har blitt beskrevet. Det er ikke nok at man må si nei, det må være et entusiastisk ja. Den som tier samtykker ikke, kun ja er ja!

Vi håper innspillene våre er nyttige i arbeidet videre med saken. Ta gjerne kontakt hvis dere har oppfølgingsspørsmål!

Beste hilsener fra
Sentralt ungdomsråd i Oslo